

3.1.8 ESPECIES D'INTERÈS AGRÍCOLA O RAMADER

La rendibilitat és un dels principals criteris a l'hora de seleccionar les espècies a cultivar, motiu pel qual en els darrers vint-i-cinc anys s'ha observat una clara disminució de la superfície ocupada pels conreus menys productius, aquest és el cas de la civada (79%), el sègol (78%) y les lleguminoses per a gra (70%). També s'han anat substituint les varietats antigues, en molts casos autòctones, per varietats millorades, tot i que és probable que encara existeixin en horts o explotacions familiars (fajol, cànem, mill, etc.), especialment en el cas dels fruiters.

S'han mantingut solament aquelles varietats locals que han demostrat tenir avantatges productius, aquest seria el cas de l'oliva arbequina, d'elevada adaptació i producció a bona part de Catalunya, els ecotips autòctons aragó i empordà d'alfals, actualment registrats com a varietats vegetals, i el cas de l'arròs bomba o de determinades varietats de mongetes i patates conservades per la seva apreciació culinària.

Pel que fa a la ramaderia, s'ha aconseguit recuperar races autòctones de vacca (albera, bruna dels Pirineus), de gallines (prat, penedesenca, empordanesa) i l'ase català. En la ramaderia ovina no s'ha deixat mai de criar les races autòctones (xisqueta, ripollesa, aranese, segarrenca i aragonesa). Lamentablement s'han perdut ja algunes races, com la vaca marinera, i altres es troben en un estat crític, com la vaca pallaresa de la qual no en resten més de vint exemplars. A més de les races ramaderes, cal mantenir determinades pràctiques, com la transhumància, doncs tenen una importància decisiva per al manteniment de determinats ecosistemes, com els prats d'alta muntanya.

A mesura que els sistemes de producció agrícola i ramadera s'han anat intensificant, és més habitual la introducció de varietats i races millorades més productives, amb la pèrdua de diversitat biològica que això comporta. Es poden trobar exemples molt clars en la ramaderia: la ramaderia ovina sempre ha estat extensiva i s'han conservat les races autòctones, mentre que la producció porcina, basada en una explotació molt intensiva, es centra en molt poques races foranies i d'alta productivitat.

Gairebé no s'està duent a terme cap mesura de conservació *in situ* d'espècies agrícoles autòctones que no siguin de conreu habitual, tot i conservar-se la major part dels recursos genètics vegetals en bancs de germoplasma, mentre que en relació a la ramaderia existeixen diverses associacions que treballen per la recuperació i conservació de races autòctones: l'Ajuntament del Prat de Llobregat va iniciar la recuperació de la gallina del Prat, també existeix la Federació de la vaca bruna del Pirineu i l'Associació de Foment de la raça asiniana catalana.

Com el criteri fonamental per decidir quines espècies es produeixen en cada agrosistema, dins el que permeten les característiques climàtiques i les possibilitats de rec és la rendibilitat, és molt difícil que sense un suport administratiu adequat s'introdueixin o s'afavoreixin altres espècies, que tot i ser

molt interessants des del punt de vista de la diversitat biològica, son menys rendibles. L'actual normativa de protecció de la fauna i la flora, no preveu cap mesura de protecció per a les varietats o races en perill d'extinció, com podria ser el cas del fajol o la vaca pallaresa.

L'aplicació de la política agrària comunitària ha comportat el pagament d'ajuts als productors, influint en la diversitat de conreus, doncs s'han reintroduït conreus que havien deixat de produir-se, com el lli, i s'han afavorit altres poc estesos (veces, pèsols secs, etc.). Per altra banda l'existència de quotes màximes ha aturat l'expansió dels conreus més rendibles, com pot ser el cas de l'ordi. Malgrat tot, l'aplicació de la Política Agrària Comuna no ha tingut una especial rellevància en el canvi de les espècies cultivades.

Es té el que es pot conrear, i el que hi manca és perquè no s'adapta a les condicions del país o perquè no és rendible. Com a exemple es pot citar el conreu de blat de moro, blat i alfals, els més ben adaptats als regadius de la Catalunya central, ja que analitzant la superfície de conreus herbacis de regadiu, d'aquestes tres espècies representen el 84% a la comarca del Pla d'Urgell, el 80% a la Noguera i el 75% a l'Urgell, si a més es té en compte l'ordi, els percentatges augmenten fins al 93%, 86% i 90% respectivament. Un exemple similar es pot trobar als secans de la Segarra, on l'ordi ocupa el 96% de la superfície dedicada a conreus herbacis, malgrat existir subvencions comunitàries per a altres possibles conreus.

La Política Agrària Comuna sembla que en el període 2000-2006 seguirà en una mateixa línia d'actuació, per la qual cosa no cal esperar grans canvis en relació amb les espècies agrícoles i ramaderes.

Un aspecte poc desenvolupat és el relacionat amb la proposta d'alternatives al que actualment es produeix, o almenys es detecta una manca d'informació en aquest sentit. Moltes d'aquestes alternatives, probablement no reuneixen les condicions idònies per a la seva generalització, però poden ser una bona solució per a problemes concrets. L'exemple més clar és el del conreu de plantes medicinals, el qual ha estat molt poc desenvolupat, tot i tractar-se d'espècies que estan ben adaptades a les diferents característiques del país i que podrien ser una bona alternativa per a les zones de muntanya. Es en aquest sentit que cal destacar el projecte LIFE impulsat per la Universitat de Lleida per estudiar les possibilitats de conreu ecològic d'algunes d'aquestes espècies, o el conreu de camamilla a la Noguera, el qual representa una alternativa als conreus tradicionals. En aquesta mateixa línia el sector porcí comença a plantejar-se la possibilitat de cria del porc senglar en explotacions extensives.

Possiblement el conreu o la cria de noves espècies es podria impulsar mitjançant la creació d'ajudes directes al productor, de la mateixa manera la PAC ja preveu per a les altres espècies. Aquest tipus de mesures, que tindrien com a finalitat mantenir i incrementar la diversitat biològica dels agrosistemes, haurien d'estar associades a les mesures agroambientals que ajuden a preservar el medi ambient.

Objectius a assolir:

- Identificar i caracteritzar les varietats i races autòctones existents a Catalunya, elaborar el corresponent catàleg i donar-li el rang normatiu adequat, i adoptar programes de manteniment i promoció d'aquelles varietats o races amb valor productiu i de recuperació i protecció de les que es trobin en un estat de conservació desfavorable.
- Facilitar i promocionar l'accés als ajuts econòmics comunitaris a aquells agricultors i ramaders que contribueixin a l'establiment de mesures de conservació *in situ* de les varietats o races autòctones, dotant-se les administracions competents dels recursos econòmics necessaris per poder assumir el cofinançament que l'aplicació d'aquestes mesures comporta.
- Impulsar la conservació *ex situ* de les diferents varietats i races autòctones, prestant especial atenció a aquelles més amenaçades.
- Avaluar la possibilitat d'introduir el conreu o la cria d'espècies autòctones de la flora i de la fauna, i promoure la investigació en relació a les espècies autòctones d'interès agronòmic o ramader i de les varietats i races locals.
- Millorar la difusió d'informació en relació a les varietats i races autòctones entre els investigadors, l'Administració, els professionals de l'agricultura i la ramaderia, i els consumidors.